

संस्कृत. क्र. ११८

१०

स्त्रीवपन विधि

याज्ञिक.

विधि:

४ फे.

अनंतशेठ कुल

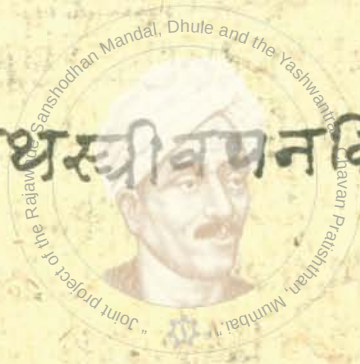
निर्दिष्ट - सहायित गरिबे

श्री १९८३

वृष संवत्सर कार्तिक शु १

(1)

॥ कृष्ण ॥ अथ स्त्रीवसनविधिप्रारंभः ॥ राम ॥

स्त्रि० प०

१

(२)

श्रीगणेशाय नमः ॥ अथ स्त्रीवपनविधिः ॥ सकेशविधवायाः वपनविधिः ॥
उक्तं चतुर्थीर्णवेत्रिस्थलीसेतौमास्मेयुधिष्ठिरः ॥ मृतावेवांधवाः सर्वे स
हृदः श्वशुरादयः ब्राह्मणक्षत्रियावेशः भूद्राद्याश्चातकाधमाः ॥ सर्वे विनश
नेयुधेतेषां स्त्रिभिः कथंचरेत्कलः ॥ ब्राह्मणक्षत्रियावेशां स्त्रीणां वपनवि
ध्यते ॥ भूद्राणां मंत्यजायानां स्त्रीणां च वपनं भवत् ॥ इति ॥ अज्ञातयौवना
नां च तत्काले वपनं न हि ॥ तत्काले भर्तुर्मरणकाले ॥ इति ॥ तत्रादौ ज्ञानयौव
नाभिः स्त्रीभिर्भर्तुर्मरणे प्रेतसमीपे सद्यो दिवा वारात्रौ वा वेणिगन्धिविमो
कपूर्वकं सचैत्रं स्नानं संपायाद्रेः केशैः कपाले कुंकुमादिपरिमृज्य कंचू
की विदार्य मांगल्यतनुत्रोटकं कृत्वा सर्वाणि मुक्ताद्याभरणानि प्रभंज्य नख
वर्जीतव ॥ पितैः केशैः सह तत्सर्वं भर्तुः बप्रेतभावे संयोज्य प्रेतेन सह देहेतु ॥

(2A)

ततः अशौचत्या तया या वर्षदूर्षते पिंडमेलनं भवतु ॥ तावत्प्रयातावसे
दिति ॥ ततः तिलहवनादिप्रायश्चित्तं संपाद्य पचगव्यप्राशनपूर्वकं स्व
प्तातिविहितधर्माचार्यं कार्यं इति ॥ दूरस्थिताभिन्नारिभिः ॥ बालिशा
भिश्च केशव ॥ कथं कार्यं वदस्वाद्यस्वधर्मपरिवर्द्धये ॥ कृष्णः ॥ अज्ञान
योवनाभिश्च क्रतोश्चानंतरं यितुः ॥ बाभ्रातुराज्ञासंपाद्य ततः सर्वस
माचरेत् ॥ दूरस्थिताभिः स्त्रिभिः ॥ तत्काले भक्तुश्च वणकाले वा नपाना
दिविधिः संपादनीयपुभवत्याः पुत्रेण प्राज्ञादिकर्तव्यं ॥ पुत्रवत्याः श्राद्धनि
वेधात् ॥ तदसंनिधौ तीर्थे कर्तव्यमिति केचित् ॥ तथा बालिशाभिः स्त्रीभिः ॥
क्रतोश्चानंतरं भ्रातुश्च वात्तागृहीत्वा ॥ तीर्थे नद्यासंगमे वा तडागे देवरवा
तके ॥ देवरवातके पुष्परिण्यादौ ॥ ग्रामाग्रहिः शिवगृहे केशाम्बुनावा

घ

स्त्री० प

२

(3)

पनं चरेत् ॥ तत्र तावद्दृणी ग्रंथं विमोदि पूर्वकं सर्वसंपाद्य नापितान् केशान्
सोभाग्यमिद्रेः सह देहद्वारवातये तीर्थं त्यजेद्वा स्नानमाचरेत् ॥ आचम्य म
याभर्तुमरणादारभ्याद्यावावस्वेच्छालापनविहरणभक्षणकेशादि
सोभाग्यचिरुधारणजनितसंकलदोषक्षयार्थं ब्राह्मणाय गोदानं सं
वर्णादानाद्यमुक्तप्रत्याम्नाय प्रायश्चित्तपूर्वकं भर्तुः पार्वणश्राद्धं करीष्ये ॥
इति संकल्पः ॥ प्रायश्चित्तं कृत्वा श्राद्धं कुर्यात् ॥ तच्चैर्धर्मपिडार्थमासनंत
र्भेदध्यातेषु जलेषु च ॥ पाद्याद्यादिषु दातव्यं संकल्पद्विजभोजनं ताव
त्तदक्षिणाद्यं च संकल्पेन समाचरेत् ॥ सकृन्नापि दकेनापि फलशूडतिले
लेश्वया ॥ पिंडादेनैर्भेषु दातव्या पूजयेद्दिनसृते लज्जले ॥ ततः पश्चात्पुन
स्नानं भुजवस्त्रप्रधारयेत् ॥ सचलैतद्विजेद्यात्सूतकं त्रिदिनं चरेत् ॥ चतुर्थे

२

(3A)

हिपुनः स्नानत्वापंचगव्यं पिबेच्छुचिः॥ तच्चेत्थं॥ पिण्डकुशासनं परिकल्प्य
यानियादिशेषं सर्वसमापयेदिति॥ आतातो यौवनाया भर्तु मृते स्वर्गो
अपि तु गोत्रश्च वा कोपि नास्ति चेत्तया दिति॥ प्रतिनिधिमासर्वमो ध्वदेहि
कादिकत्वा॥ क्रतोश्चानंतरं सर्वपूनादिघ्नतिसंबत्सरादिस्वयमेव कुर्यादि
ति॥ तथा च सन्यस्ते भर्तुरि मृतेना सिद्धिं गतवा तस्मिं काले स्त्रियास्ततेन च
वपनादिपूर्वसं संपादयेत्॥ मालसंयोज्यनादितेन सह स्नाननादि च ना
स्ति॥ तत्रय विधाय॥ स्वधर्मसंरक्षणादिर्थं माशौचमात्रं पुत्रस्य स्त्रियश्चा
न्येषां भ्रातृपितृव्यादिना माशौचादिकमपि नास्ति तिकेचित्॥ ओर्ध्व
देहिका वयवपिण्डतिलाज्यल्यादिकमपि नास्ति किंतर्हि सन्यस्तस्यापि
पितु मरणादि नारभ्य एकादशदिनपर्यंतं ब्रह्मीभूतस्य पितुस्वरूपि
णि शाख्यकृत्नाम शिलं समाधिस्थामाश्वत्थंतुलसी वा केशवादिभ्य

व

श्री-प०

॥ ३ ॥

(५)

भिश्चतुर्विंशतिनामभितुलसीतुलैरर्चयेत्॥ ततः एकादशे वा द्वादशे वा
हि नारायणवलिं संपादयति॥ भोजनं ब्राह्मणभोजनं कुर्यात्तदिति किं
चितुपितृपावर्णविधिना तु नमासिकादिप्रथमाद्विकप्रति सांवत्सरमाहा
लयादि तीर्थश्राद्धषष्ठावत्यादिविधिश्चाद्वादयथाविधिसंपादवदनीयने
ति ब्रूदंति॥ गयाश्राद्धादि ब्रूदंति॥ पतितस्यापि बभर्तुः स्त्रियामरणादिकाले
वपनादिसर्वपुत्रवसंपादनीयं भालसयाजवादिनास्ति॥ तथैव पूर्वत्र कर्तृक
वपनादिकादि विषयोप्यस्ति॥ भ्रातृव्यपितृव्यादिसूतकादिकि मपि नास्ति॥
और्ध्वदेहिकंतुपितृनाम्ना वयपिंजदिसर्घयथाविधिकर्तव्यं॥ सन्यतस्यपितु
श्राद्धतर्पणादिकमाचरेत्॥ इति केचित्॥ केचितुकेवलब्राह्मणभोजनतुसी
कर्तव्यमिति॥ पतितस्य किंचिदपि नास्ति॥ निवदंति॥ दूरगतस्य मृतश्रवणे स्त्रिया
पूत्रेण च तत्काले वपनादिसर्वकार्यं संस्कृतस्या संस्कृतस्या वा आनाकर्मा

नो

राम

॥ ३ ॥

(4A)

मिनुदूरगतस्यानुद्वादशवर्षपर्यंतं प्रतीक्षां कृत्वा त्रयोदशोद्वेकस्य पक्षेन दास्यति
रित्ते विहिते और्ध्वदेहिकयुक्ततिथौ स्त्रियास्फुतेन ग्रामाद्बहिः शिवालये शम
शाने वा जलपूर्णमृत्कलशेन नाम गोत्रोच्चारणं कृत्वा मृत इति त्रिवारमुच्चा
र्योत्तानदक्षिणहस्तेन शब्दितं च बुक् संताप्य पालाशीप्रतिकृतिं वा कुर्यात् ॥
तदानीमेव स्फुते स्त्रियास्फुतेन च पूर्ववत् सर्ववपनाद्यौर्ध्वदेहिकं संपादयेत् ॥
सतु पुनः ॥ प्राप्त्यै तदा देवात्तपोदौ तदंगेन वनीतेनाभ्यज्य गवागोप्रसव
विधिप्रनावलिसाद्वयप्रायश्चित्तकारयित्वा पंचदशसंस्कारसिद्ध्यर्थं प्रा
यश्चित्तपूर्वके प्रति संस्कारं व्याहृत्याज्येन द्वादशाक्षचतुर्वावदनपूर्वकं होमं संपाद्य
गृहाणमानयेत तत्र कृतवपनादि स्त्रियादि कृत्स्नं बुक्क्यादि शुभाभिरुणभूषितया
सह गणेशं संपूज्य पुण्याहं वाचयित्वा पुनर्मागल्यसूत्रबंधनं पूर्वकं लक्ष्मीस्तं गृही
यदग्निपुनः सधौ न पूर्वकां मम रुद्रं तं शातं कुर्यात् ॥ एवमेव घटस्फोटादिपुनः

पृ० ५०

४॥

(५)

प्राप्तविधिपर्यंतं पातित्यनंतरं मयादिसंप्राप्ते पतितस्यापि कुर्यात् ॥ ब्राह्मण्या
क्षत्रियाज्जातः सूतइत्यभिधीयते ॥ क्षत्रिण्या ब्राह्मणाज्जातो मागर्धः परिकीर्ति
तइत्यादयापुष्पशैरवराद्यामिश्रवर्णास्तेषां स्त्रीणावपनायाक्षेयो नास्ति इति ॥
श्रीमदंततमट्टकतेर्थी तीर्थाचार्यस्थलीसेतोस्त्रिवपनविधिः समाप्तः ॥ इदं
पुस्तकं गोखले इत्यनामकं सदाशिवहमजवास्फुदेनेन लिखितं ॥ शके १७८८
व्ययनामसेवसरे माघवद्य ७ तदिने समप्तं ॥

॥ ४ ॥

मूळ प्रत पाहण्यासाठी संपर्क

इतिहासाचार्य वि.का. राजवाडे संशोधन मंडळ, धुळे
राजवाडे पथ, गल्ली नं. १, धुळे-४२४००१ (महाराष्ट्र)
दूरध्वनी क्रमांक (०२५६२) २३३८४८
Email ID : rajwademandaldhule@gmail.com